

Cilt: 18 SAYI: 2 ŞUBAT 1990

**Türk
sanayicileri
ve
işadamları
derneği**

görüş

GÖRÜŞ (AYLIK YAYIN) ŞUBAT 1990
Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği

Sahibi ve Sorumlu Yayın Müdürü:
Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği
Yönetim Kurulu Başkanı Cem Boyner

Yazı İşleri Müdürü:
Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği
Genel Sekreteri Ertuğrul İhsan Özöl

Yayına Hazırlayan:
Nilgün Demirtaş

Görüş Araştırma Grubu:
Bu sayıda:
Avni Demirci
Nilgün Demirtaş
Veyis Ferteçligil
Taylan Kovanlıkaya

Dergideki yazılar kaynak olarak TÜSİAD
GÖRÜŞ'ün gösterilmesi koşuluyla izinsiz kullanı-
labilir. İmzalı yazılar, yazarların kişisel görüşlerini
yansıtmakta olup, dernek görüşü olarak kabul
edilemez.

Adres:
Cumhuriyet Cad. Ferah Apt. 233/9-10
80230 Harbiye - İstanbul
Tel: 146 24 12 - 140 12 05

Basıldığı Yer:
LEBİB YALKIN YAYIMLARI VE
BASIM İŞLERİ A.Ş.
Tel: 179 67 50 / 8 Hat

Bu Sayıda

TÜSİAD'dan Haberler 4

TÜSİAD 20. Olağan Genel Kurul
Toplantısı Yapıldı 9

Özelleştirme: Herkesin Kendi
Yöntemi Ayrı 17

Doğu Bloku'ndaki Devrime
Yatırım Yapmak 23

Doğu Bloku'na Girişimci İhracı 33

Fransa'da İşsizlik ve
Çalışma Süresi 39

Sanayi Ülkelerinde Artan
Antidamping Uygulamaları 46

Resmi Gazete'de Bu Ay 53

TÜSİAD'dan Haberler...

Başkan Cem Boyner, Yönetim Kurulu üyeleri Güler Sabancı, Vural Akışık ve Genel Sekreter E.İhsan Özol TCMB Başkanı Sayın Rüşdü Saracoğlu tarafından 16 Ocak 1990 tarihinde Ankara'da verilen "Merkez Bankası Politikaları ve Para Programı" brifingine katıldılar.

***

Başkan Cem Boyner 18 Ocak 1990 tarihinde ekonomik işlerden sorumlu ABD Konsolosu Ms. Elizabeth Shelton ile bir görüşme yaptı.

***

Başkan Cem Boyner ve Genel Sekreter E.İhsan Özol 23 Ocak 1989 tarihinde ASİAD tarafından ayda bir düzenlenen Başkent Toplantısı'na katıldılar ve Başkan Boyner "Piyasa Ekonomilerinde Devletin

Rolü" konulu bir konuşma yaptı.

***

Başkan Cem Boyner 25 Ocak 1990 tarihinde İstanbul'da International Advertising Association'ın Türkiye bölümünün ilk genel kurul toplantısına katılarak "Serbest Rekabet İlkesi ve Reklamda Kısıtlamalar" konulu bir konuşma yaptı.

***

TÜSİAD 20. Olağan Genel Kurul Toplantısı 26 Ocak 1990 günü İstanbul Pullman Etap Marmara Oteli'nde yapıldı. Ayrıntılı haber bu sayımızda verilmiştir.

***

Devlet Bakanı Sayın Hüsnü Doğan'ın başkanlığında Hükümet özel sektör ilişkilerinin görüşüldüğü, TİSK'in evsahipliğini yaptığı 27 Ocak 1990 tarihindeki diyalog toplantısına Başkan Cem Boyner, Başkan Yardımcıları Bülent Eczacıbaşı ve Halis Komili, Genel Sekreter E.İhsan Özol katıldılar.

***

Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı Halis Komili, Yönetim Kurulu Üyeleri Güler Sabancı, Vural Akışık ve Genel Sekreter E. İhsan Özöl 29 Ocak 1990 tarihinde Dünya Bankası "Sanayi ve Ticaret Heyeti" Başkanı Mr. Michael Klein ve Avrupa, Orta Doğu ve Kuzey Afrika Ülke Departmanı ekonomisti Mr. Sanjay Dhar ile bir görüşme yaptılar.

***

Ekonomi Muhabirleri Derneği Yönetim Kurulu Üyeleri 30 Ocak 1990 tarihinde Başkan Cem Boyner ile iş hayatı ve basını ilgilendiren konularda bir görüşme yaptılar.

***

Başkan Cem Boyner 30 Ocak 1990 tarihine Yapı Kredi Bankası Uluslararası Sermaye Piyasası Departmanı Yöneticisi Sayın Coşkun Akdeniz, Schrodgers Investment Management Limited'in direktörü Ms. Josiane Pain, Yönetici Mr.Olaf Siedler ve Analist Mr. Anthony O. Cercel ile bir görüşme yaptı.

***

Başkan Cem Boyner, Başkan Yardımcısı Bülent Eczacıbaşı, Yönetim Kurulu Üyesi Güler Sabancı ve Genel Sekreter E.İhsan Özol 30 Ocak 1990 tarihinde TÜSİAD'ı ziyaret eden Avustralya'nın Yunanistan'daki Büyükelçisi Mr. Kevim Gates, Avustralya'nın Kıbrıs'taki Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiseri Mr. Edward Stevens, Avustralya Dışişleri Bakanlığı Türkiye Sorumlusu Mr. Mark Pierce, Ticaret Danışmanı Mr. Karl Lisners, Ankara'da Austrade yöneticisi Mr. Rüştü Demirbilek, Avustralya'nın Ankara Büyükelçiliği'nde görevli Askeri Ataşe Yarbay Mr.Rob Brown'dan oluşan Avustralya Heyeti ile bir görüşme yaptılar.

***

Başkan Cem Boyner, Genç Yönetici ve İşadamları Derneği tarafından Doğru Yol Partisi Genel Başkanı Süleyman Demirel onuruna 31 Ocak 1990 tarihinde İstanbul Sheraton Oteli'nde verilen yemeğe katıldı.

***

YENİ TÜSİAD ÜYELERİ

HALİL DOĞAN BOLAK, Türkpetrol
Yönetim Kurulu Üyesi ve Hissedarı;

K. ERHAN DUMANLI, Halk Sigorta
T.A.Ş. Genel Müdürü;

YVES-MARIE LAOUENAN, Set
Çimento Holding Genel Müdürü;

RONA YIRCALI, Turyağ A.Ş. Yönetim
Kurulu Başkanı.

TÜSİAD 20. Olağan Genel Kurul Toplantısı Yapıldı

TÜSİAD 20. Olağan Genel Kurul Toplantısı 26 Ocak 1990 tarihinde İstanbul Pullman Etap Marmara Oteli'nde yapıldı. Başkan Cem Boyner tarafından açılan toplantıda, Divan Başkanlığına Ahmet Aydın Bolak, Başkan Vekilliğine Necmettin Gökçe, Katipliklere Mehmet Şuhubi ve Selim Yaşar seçildiler.

Üyeler tarafından İstiklal Marşı'nın söylenmesinden sonra, merhum Orhan Ekinci ve Türk büyüklerinin ruhunu taziz için saygı duruşunda bulunuldu.

Yüksek İstişare Konseyi Başkanı Sakıp Sabancı'nın açış konuşmasını takiben Başkan Cem Boyner bu sayıda tam metnini verdiğimiz konuşmayı yaptı.

1989 yılında Kuruluşumuza katılan 32 yeni üyenin Genel Kurul'a takdiminden sonra, Yönetim Kurulu üyesi Güler Sabancı yeni bina inşaatı, Başkan Yardımcısı Bülent Eczacıbaşı Kalkınma Stratejisi Projesi ve Yönetim Kurulu Üyesi Erkut Yucaoğlu Eğitim Raporu ile ilgili çalışmalar konusunda özet bilgiler verdiler.

Daha sonra 1989 yılı Faaliyet Raporu, Denetçiler Raporu ve 1989 harcamalarının kabul edilmesinden sonra Yönetim Kurulu ve Denetçiler ittifakla ibra edildiler.

1990 Programı ve bütçesinin de okunup kabulünden sonra Dernek organlarının seçimine geçildi. Yeni seçilen Yönetim Kurulu, Denetleme Kurulu, Haysiyet Divanı ve Yüksek İstişare Konseyi üyelerinin isimleri aşağıda gösterilmiştir.

Yüksek İstişare Konseyi Başkanlığına seçilen Rahmi M. Koç, Konsey

Başkanlığından ayrılan Sakıp Sabancı'ya bir plaket sundu.

Yönetim Kurulu Genel Kurul'dan sonra yaptığı ilk toplantıda Cem Boyner'i Başkan, Bülent Eczacıbaşı ve Halis Komili'yi Başkan Yardımcısı ve Güler Sabancı'yı sayman üye seçti.

Genel Kurul münasebetiyle verilen öğle yemeğine Dışişleri Bakanı Sayın Mesut Yılmaz onur konuğu olarak katıldı ve Doğu Avrupa ve SSCB'ndeki gelişmeler konusunda bir konuşma yaptı.

YÖNETİM KURULU ÜYELERİ

CEM BOYNER (Başkan)
BÜLENT ECZACIBAŞI (Başkan Yardımcısı)
HALİS KOMİLİ (Başkan Yardımcısı)
GÜLER SABANCI (Sayman Üye)
VURAL AKIŞIK (Üye)
YILDIRIM AKTÜRK (Üye)
MUHARREM KAYHAN (Üye)
HALUK ÖZSARUHAN ((Üye)

YÜKSEL PULAT (Üye)
ERKUT YUCAOĞLU (Üye)
E.İHSAN ÖZOL (Üye, Genel Sekreter)

YÖNETİM KURULU YEDEK ÜYELERİ

SEDAT ALOĞLU
MELİH ARAZ
PEKİN BARAN
YAVUZ CANEVI
ŞADİ GÜCÜM
İLHAN GÜREL
MUSTAFA V. KOÇ
SİNAN TARA
TUFAN ÜNAL
SELİM YAŞAR

DENETLEME KURULU ÜYELERİ

İNAN KIRAÇ
ÜZEYİR GARİH
ALİ MANSUR

DENETLEME KURULU YEDEK ÜYELERİ

HÜSEYİN BAYRAKTAR
OĞUZ DAĞDELEN
FETHİ TANALAY

HAYSIYET DİVANI ÜYELERİ

ŞAHAP KOCATOPÇU
MEHMET ŞUHUBİ
RÜŞTÜ AKIN

HAYSIYET DİVANI YEDEK ÜYELERİ

HULUSİ ÇETİNOĞLU
FUAT BEZMEN
MEHMET HUNTÜRK

TÜSİAD YÜKSEK İSTİŞARE KONSEYİ ÜYELERİ

VEHBİ KOÇ* (Onursal Başkan)

NEJAT F. ECZACIBAŞI* (Onursal Başkan)

RAHİM M. KOÇ (Başkan)

FEYYAZ BERKER* (Başkan Yardımcısı)

ASIM KOCABİYİK (Başkan Yardımcısı)

MELİH ÖZAKAT (Başkan Yardımcısı)

ALİ MANSUR (Sekreter)

NURİ ÇOLAKOĞLU (Sekreter)

ELİ ACIMAN

ASAF SAVAŞ AKAT

NECATİ AKÇAĞLILAR

ÖNER AKGERMAN

HAYDAR AKIN

RÜŞTÜ AKIN

İSHAK ALATON

SEDAT ALOĞLU

PEKİN BARAN

HÜSEYİN BAYRAKTAR

İBRAHİM BETİL

FUAT BEZMEN

HALİL BEZMEN

DİNÇ BİLGİN

AYDIN BOLAK

OSMAN BOYNER

FRED BURLA

YAVUZ CANEVİ

OĞUZ DAĞDELEN

ÖMER DİNÇKÖK*

ŞAKİR ECZACIBAŞI

TEVFİK ERCAN

İHSAN EREZ

MÜMİN ERKUNT

BAHRİ ERSÖZ
ŞİNASİ ERTAN
ERSİN FARALYALI
İ. ŞEVKİ FİGEN
ÜZEYİR GARİH
MUZAFFER GAZİOĞLU
NECMETTİN GÖKÇE
NİHAT GÖKYİĞİT
EMRE GÖNENSAY
ERDOĞAN GÖNÜL
HASAN GÜLEŞÇİ
İSTEMİ GÜREL
VİTALİ HAKKO
KEMAL HARAÇÇI
MEHMET HUNTÜRK
KEMAL ILICAK
TURGUT IŞIK
FAHİR İLCEL
GALİP JABBAN
BURHAN KARAÇAM
JAK KAMHİ
TAHSİN KARAN
OĞUZ KARAHAN
DEMİR KARAMANCI
HASAN KARAMEHMET

NAİL KEÇİLİ
CAN KIRAÇ
İNAN KIRAÇ
ŞAHAP KOCATOPÇU*
NURETTİN KOÇAK
ALİ KOÇMAN*
ÜNAL KORUKÇU
ALİ NAIL KUBALI
BERNAR NAHUM
ALİ NARİN
HALİT NARİN
ALİ NİZAMOĞLU
TALAT ORHON
ERGÜN ÖZAKAT
İSMAİL ÖZDOYURAN
AHMET ÖZKÖSEOĞLU
ENİS ÖZSARUHAN
RAŞİT ÖZSARUHAN
HÜSNÜ ÖZYEGİN
CAN PAKER
SAKIP SABANCI*
KAMRAN SERTEL
MEHMET ŞUHUBİ
FETHİ TANALAY
SABRİ TANIK

ZİYA TANSU
ŞARIK TARA
T. GÜNGÖR URAS
İBRAHİM ÜZÜMCÜ
FERDİ VARDARMAN
TEZCAN YARAMANCI
ÖZDEMİR YARAR
SELÇUK YAŞAR
SELMAN YAŞAR
MEMDUH YAŞA

*Tabii üyeler

KONSEY DANIŞMAN ÜYELERİ

MEHMET YAZAR
KORKUT ÖZAL
DÜNDAR SOYER
NURULLAH GEZGİN
NUH KUŞÇULU
NEJAT BASMACI

Özelleştirme: Herkesin Kendi Yöntemi Ayır...

Özelleştirme için her ülke kendi yöntemi ni seçmekte. Fransa'nın benimsemiş olduğu yöntem büyük ölçüde yabancı örneklere dayansa da çalışanlara pay senetleri verilmesi yolu ile katılımın sağlanması gibi özgün bir düşünceyi yinelemektedir.

"Hissedar olarak vatandaşların kazanabilecekleri ve finanse edebilecekleri şeylere devletin sahip olması düşünülemez". Alman Başbakanı Helmut Kohl'ün bu açıklamasından yola çıkan birçok ülke son yıllarda cüretli veya daha küçük çapta devletleştirmeye son verme (denasyonalizasyon) programlarını başlatmışlardır. Japonya'dan Togo'ya, aralarında İtalya, F.Almanya, Cezayir, Yunanistan ve Ar-

jantin'in de bulunduğu ülkelerde ekonomik terimler "denasyonalizasyon" ve "özelleştirme" kavramları ile zenginleşmiştir. Ancak anlatılan sözcük ve kavram arasında birden çok fark bulunmaktadır.

Biraz çekinerek de olsa Yunanlılar yakınlarında 42 ulusal işletmeden 23'ünü artırma usulü ile satışa sunmuşlardır. Ancak, ilk iki alıcı yarı kamu kuruluşu sayılan Sanayiye Yeniden Yapılandırma Ofisi ile Patras kenti olmuştur. Aynı şekilde, Cezayir kamu ve özel sermayeyi ortak yaparak karma ekonomiyi geliştirmek uygulaması ile yetinmiştir. Afrika kıtasındaki özelleştirme öncüsü olan General Gnassimbe Eyadema'ya gelince Togo plastik sanayinde azınlık hissesini korumasına rağmen işletmenin yabancılar tarafından geri alınması için Almanlara, Hollandalılara ve Danimarkalılara çağrıda bulunmuştur.

Daha dolaysız bir yöntem de İtalya'da uygulanmaktadır. Büyük sanayi kuruluşlarının bölüm bölüm satılması için özel

gruplara ve işletmelere çağrıda bulunulmaktadır. Örneğin, 1962'de devletleştirilmiş olan tekstil ve konfeksiyon grubu Lanerossi'nin tekrar alınması için ENİ bir teklif çağrısında bulunmuş ve bunu 80'den fazla şirket yanıtlamıştır.

Daha kolay uygulanabilecek olan F.Almanya'daki özelleştirme politikası, devletin toplumdaki yeri konusunda önemli tartışmalara yol açmamıştır. Fransa ve İngiltere'den farklı olarak, F. Almanya'da büyük devletleştirmeler görülmemiştir. Dahası, Bonn hükümeti III. Beich'tan kalan can sıkıcı bir hatıra olan Volkswagen otomobil firmasından kurtulma çalışmalarına girişmiştir. 1961'den itibaren VW'in yüzde 60 hissesinin satışına başlanması ile kısmi bir özelleştirme programına başlanmıştır.

O zamandan beri ve özellikle 1983'ten bu yana, devletleştirme uygulamalarına son verilmesi Alman politik yaşamına girmiş ve Fransa'dan farklı olarak elde edilen ge-

lirler doğrudan devlet bütçesine gitmiştir (Fransa'da ise bu gelirler özel bir muameleye tabi tutulmaktadırlar).

İngiliz yöntemi ise pragmatism yönünden kendine özgü bir yapıdadır. Değişik koşullara göre, ya devlet özelleştirdiği işletmedeki ortaklığını korumakta (örneğin, British Aerospace ve British Telecom'da olduğu gibi) ya ortaklığını aynı sektörde bulunan özel işletmelere devretmekte (British Rails şirketinin sahip olduğu otel zinciri Sealink örneğinde olduğu gibi) veya satılan işletmenin çalışanlarına bırakmakta (National Freight Corporation), son olarak en klasik yöntemi seçerek hisselerini borsaya sevketmekte ve yetişkin nüfusun yüzde 20'sini oluşturan sayıları 7 yılda 3 milyondan 8.5 milyona ulaşan küçük yatırımcılara satışı teşvik etmektedir.

Fransız tekniği ise hem politik hem de pragmatik özellikler taşımaktadır. Politik bakımdan özelleştirmeyi fırsat bilerek es-

ki bir Gaulist kavram olan katılım tekrar uygulamaya konmuştur. 6 Ağustos 1986'da çıkan yasanın 11. maddesine göre özelleştirmeye tabi bir kuruluşun hisselerinin yüzde 10'u, kendisinin veya bağlı ortaklıklarının çalışanlarına veya eski çalışanlarına teklif edilmelidir. Bu teklif oldukça avantajlı koşullar içermektedir: ödeme süresi için 3 yıla kadar vade tanınması, alıcının hisseleri 2 yıl saklaması halinde yüzde 20'lik bir indirim ve bedelsiz hisse tahsisi. Aynı şekilde, "halk hissedarları" adını verdiği küçük yatırımcıların artmasını teşvik etmek için Edouard Balladur vergi kanunlarına bazı kayıtlar koymuş (özellikle kayıt harcından ve damga vergisinden muaf olunması) ve 18 ay saklanmış 10 hisseye karşılık 1 bedelsiz hisse verilmesi gibi bir uygulamayı başlatmıştır.

Son olarak, bazı hükümet içi tartışmalara yol açsa da, Fransa İngiliz pragmatizminden yararlanarak Golden Share uygulamasından esinlenmiştir. Bu rüçhanlı his-

se, özelleştirilen bir kuruluşun yüzde 10'unu veya daha fazlasını almak isteyen yatırımcılara karşı devletin veto hakkını korumasını sağlamaktadır.

Bir başka hüküm de işletmenin piyasaya açılmasından sonra devlet kontrolünün kaldırılmasını öngörmekte ve politik tartışmaya yol açması beklenmektedir.

Kaynak: *Le Figaro*

Doğu Blokundaki Devrime Yatırım Yapmak

ICL bilgisayar firması Sovyetler Birliği'nin Leningrad kentinde kişisel bilgisayar montajı yapacak bir ortak yatırım tesisi kurmaktadır. Tesisin Nisan ayından itibaren çalışmaya başlaması beklenmektedir.

Bu tesis, Berlin Duvarı'nın doğusunda olan ve Batılı işadamlarını büyük bir istekle bekleyen fırsatlardan pay almak amacı ile yolculuk yapılması sonucu ortaya çıkan birçok ortak tesisten birini oluşturmaktadır.

Eğer Sovyetler Birliği'ni de katarsak, Avrupa Topluluğu'nun 324 milyonluk pazarı ile karşılaştırıldığında, Doğu Avrupa 420 milyon nüfuslu bir pazar

oluşturmaktadır. Bu ülkelerde gelişme için büyük bir olanak bulunmaktadır. AT'nin GSYİH'sı 1988'de 5,509 milyar dolar iken, SSCB'ninki 1,420 milyar dolar ve kalan Doğu Avrupa ülkelerinin ise 473 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

Doğu Avrupa ülkelerinde halk, iyi kalitede tüketim malları bulmak için birbirleri ile yarışmaktadır. Bu nedenle özellikle tüketim mallarının satışı oldukça kolay bir iş olacaktır.

Motor imalatçısı Perkins firması Bulgar Balkancar ile ortak bir yatırım planlanmış, Glasgow kökenli mühendislik firması Weir ise Yugoslav Litostroj ile bir lisans anlaşması yapmak üzere sözleşme yapmıştır. İsveç-İsviçre ortak mühendislik firması Asea Brown Boveri, Polonyalı türbin ve jeneratör üreticisi Zemech firmasının çoğunluk kontrolünü ele geçirmiştir.

Batı sermayesi özellikle tüketim malları,

televizyon üretimi, iletişim ve bilgisayar alanlarında yüksek teknoloji ihracatı konusunda bazı sınırlamalar olsa bile bu ülkeler tarafından istekle karşılanmaktadır. Bu sektörleri otomotiv, otomotiv yedek parçaları, otel ve fabrika üretimi ve kimyasal madde üretimi konusundaki ortak yatırımlar izlemektedir.

Kısa vadede, uzun zamandır hükümetler tarafından bastırılmış tüketici talebinin özellikle tüketim mallarının ithalatı ile talebinin karşılanması yolunda önemli fırsatlar bulunabilir. Fakat uzun vadede, firmalar ithalatın da ötesine geçme ihtiyacı duyacaklar ve imalat sektöründe ortak yatırımlara girmeyi düşünmeye başlayacaklardır.

Şirketlerin Doğu'ya yönelik bu ilgisi şüphesiz ki yerindedir. Ancak, Doğulu planlamacılar yeni taktikleri nasıl öğreniyorlarsa, Batılı işadamlarının da önyargılarını bırakmaları gerekmektedir.

Doğu Avrupa'daki devrimler demokrasi

isteği üzerinde birleşmiş gibidir. Fakat çok farklı sonuçlar üretecekler gibi görünmektedir.

Yugoslavya ve Polonya, Bulgaristan ve Çekoslovakya'dan uzun zaman önce Batı'ya açılımlarını başlatmışlardır. Macaristan'daki revizyonist komünist rejim Çavuşesku'nun Romanya'sından çok farklıydı. Neo-liberal Polonya'lı Thatcheristler ise Çekoslovakya ve Doğu Almanya'da çok az yandaş bulabilmektedirler.

Bu ülkelerdeki ekonomik temeller de oldukça değişiktir. Çekoslovakya ve Romanya'nın Batı'ya kapılarını kapatmasının bir avantajı bu ülkelerin göreceli olarak az bir dış borç yükü ile karşı karşıya olmalarıdır. Borç servisi ödemeleri Çekoslovakya'nın dış gelirlerinin yüzde 16'sını, Romanya'nın kilerin yüzde 27'sini kapsamakta, buna karşılık bu oranlar sırası ile Macaristan'da yüzde 45 ve Polonya'da yüzde 43 olarak gerçekleşmektedir.

Bu ülkelerin ortak yatırımlara karşı da yaklaşımları farklılık göstermektedir. Doğu Alman hükümeti ortak yatırımlarda yabancı ortakların çoğunluk hissesine sahip olmalarına izin verebileceğini belirtmiştir. Daha önce bu oran azami yüzde 49'du. Fakat şimdilik bu kurallar kesinleşmemiştir.

Çekoslovak ortak girişim kanunları Polonya ve Macaristan'dakilere göre çok daha kısıtlayıcıdır. Ortak girişim kazançları yüzde 40 oranında vergilendirilmekte ve bu kuruluşlar ücret ödemelerinin yüzde 50'sini bir sosyal sigorta fonuna yatırmakla yükümlü bulunmaktadır.

Doğu Avrupa ülkelerinin birçoğu Comecon ortaklarından gelen ihracat gelirlerine sıkı sıkıya bağımlıdırlar. Çekoslovakya ticaretinin yüzde 80'ini diğer sosyalist ülkelerle yaparken, Doğu Almanya'nın ihracatının yüzde 70'i Doğu Avrupa ile gerçekleşmektedir. Comecon'un önemi azaldıkça, ticaret

düşebilecek ve bu ekonomilerde durgunluk görülebilecektir.

Ortak girişimler yine de büyük ölçüde planlı ekonomilerde değişken baskılara maruz kalarak çalışmalarını sürdüreceklidir. Ancak bütün firmalar uzun dönemli taahhütlere girme konusunda hemfikirdirler.

Çoğu yatırımlarda yönetim evsahibi ülke bakanlığı veya şirketinin elindedir. Bu da birçok problemin ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Bu nedenle bakanlıklar ile iyi ilişkiler içinde olan bir müdür olması işlerin daha süratli yürümesini sağlayacaktır. En önemli konu, firmaların başarısız olduğu veya güçlüklerle karşılaştığı zaman hisselerini bir borsada satma olanağından yoksun olmaları nedeni ile yatırımlarını nasıl koruyacaklarıdır? Birçok ortak yatırımcı bu durumda iki yıl içinde kendisini finanse edemeyecek bir yatırıma giremeyeceklerini belirtmektedirler.

Aynı derecede önemli bir problem de karların transferi konusudur. Macar forintleri veya Polonya zlotileri ile kazanılmış bir karı nasıl dolara veya sterline çevirebilirsiniz? Kroma kazançlarının transferi konusunda hiç bir Çekoslovak yasası bulunmamaktadır.

Kötüleşen dış ticaret dengelerine rağmen Batılı işadamlarına göre birçok kuruluş ithalat için gerekli dövizleri bulabilmektedir. Bu ülkelerin paralarının konvertibl olması yolundaki ilerlemeler Doğu Bloku'nun entegrasyonunda önemli bir belirleyici etkidir.

Polonya resmi ve karaborsa döviz değerini birleştirmeye çalışmaktadır. Macaristan daha az istekli olsa da forintin resmi değeri karaborsa değerine yaklaşmış durumdadır.

Ancak en büyük farklılıklar Doğu Almanya ve Sovyetler Birliği'nde görülmektedir.

Berlin Duvarı'nın açılmasından sonra Doğu Alman markının karaborsa değeri 5 fenike kadar düşmüştür. Resmi değer ise o tarihte 1 DM=1 Doğu Alman markı idi. Bu sorunlar birçok firmanın yaratıcı bir muhasebe sistemine yönelmesine yol açmıştır.

Aslında, muhasebe kayıtları da kendi başına bir engel oluşturmaktadır. Macaristan muhasebe kod ve prensipleri geliştirmektedir. Fakat kişiler fiyat yerine miktarla hesap yapmaya alışıktır. Muhasebecilik çoğunlukla bağımsız bir iş alanı veya işletme hizmeti olarak hemen hemen hiç yoktur.

Kalite de diğer bir problemdir. Örneğin, SSCB'ndeki bir Batı Alman ayakkabı fabrikası, istenen kalitede ayakkabı yapmak için kaliteli deri bulamadığından, derileri Almanya'ya işlenmek üzere yollamak zorunda kalmıştır.

Ortak girişimlerde çalışacak eleman konusunda bir sıkıntı duyulmamasına

rağmen bazı ÷lkelerde istihdam üzerinde sınırlamalar bulunmaktadır. Bu nedenle, firmalar kendilerine ayrılan miktarda ve kalitedeki işçilere razı olmaktadırlar.

Bu tür bazı zorluklar Doğu Avrupa hükümetlerine ileilmektedir. SSCB ve Çekoslovakya ortak girişimler konusundaki yasalarını firmaların kar transferlerini ve iç pazarda satış olanaklarını kolaylaştırmak amacı ile tekrar ele almayı planlamaktadırlar.

Öte yandan, ilkbaharda seçilecek olan yeni Macar hükümetinin, yatırım planlarını Macar menfaatlerine öncelik verecek şekilde gözden geçirmesi beklenmektedir. Polonya'da da Batı Alman yatırımcılarının yoğunlaşmasının II. Dünya Savaşı'ndan önce Almanya'ya ait olan toprakların ekonomik olarak tekrar bu ÷lkeye bağımlı olmalarını sağlayabileceği şüpheleri tartışılmaktadır.

Son olarak bir ortak yatırımda bulunması

gereken teknoloji, yönetici, işçi ve hammadde faktörlerinin hepsi karşılanırsa bile, bu yatırım verimli olmayabilir. Bu konuda Sovyetler Birliği'ndeki yatırımlar örnek verilebilir.

Bu ülkede, çok fazla sayıda anlaşma imzalanmıştır. Fakat bunlardan pek azı başarılı olmuş ve halen çalışmaktadır. Bu yıl ortası itibarıyla, 1000 kayıtlı ortak girişimin sadece 40'ı faaliyet göstermektedir. Moskova'daki resmi olmayan kaynaklara göre de ilk 40 firmanın 14'ü halen tasfiye halindedir.

Kaynak: *Financial Times*

**YÖNETİM KURULU
BAŞKANI CEM BOYNER'İN
TÜSİAD'IN 20. GENEL
KURUL TOPLANTISI'NDA
YAPTIĞI KONUŞMA
(26 Ocak 1990)**

Sayın Başkanlar, değerli üyeler, basın ve TRT'nin değerli mensupları,

Sizlerle Türkiye ekonomisini dünyanın değişen ufuklarını dolaşarak değerlendirmek istiyorum. Ulusların dünyamızdaki yeri, her ulusun siyasi konumu ve ekonomik gücü ile belirlenir. Ekonomik güç ise, şirketlerin ülke ekonomisine katkı ve etkilerine bağlıdır. Olimpiyatlar örneğinde olduğu gibi, her ulusun, şirketlerini bu bitmeyen yarışa, en iyi biçimde hazırlaması şarttır.

Uluslar şirketleri başarılı olduğu sürece başarılı olurlar. Japonya deyince Bridgestone, Sony, Toyota ve nicelerini, İtalya deyince Pirelli, Fiat, İsviçre deyince saat, bankacılık, çikolata'yı anımsarız. Hepsi ülkelerini "Dünyanın ileri gelen sanayi ülkeleri" düzeyine getirmiş başarılı şirket ve sektörlerdir.

Ülkeler şirketleri ile hatırlanır. Onlarla başarılı olurlar demiştim.

Pekiyi şirketler nasıl başarılı olurlar?

Yenilik ve değişikliğe, hızlı gelişmeye ayak uydurarak, ilerleyerek, önce davranıp, gelişmiş bir teknolojiyi kendine uyarlayarak, ürünü öncelikle sunarak, pazardaki belli bir boşluğu ilk doldurarak! Ucuz işçilik, ucuz kapital gibi kısa süreli stratejik avantajlar orta vadede yeterli olmayacaktır.

Bu gerçekler bazı soruları da beraberinde getirir.

Neden bazı belirli ülkeler?

Neden o ülkelerin belirli şirketleri?

O ülkeler çünkü işgücüne, teknolojiye ve küçümsenmeyecek bir iç pazara sahiptirler. Ekonomileri tutarlı ve akılcı makro politikalar ile yönlendirilir.

O şirketler, çünkü yeterli sermayeye, üretim kapasitesine, haklı rekabet koşulları-

na, bilinçli tüketici pazarına sahiptirler. Tüketicisi bilinçsiz, alım gücü düşük, kalite kavramı gelişmemiş ülkelerde sanayi, dolayısıyla ihracat "yokuş yukarı"dır.

Üreticinin üretemediği, alışkın olmadığı kalitedeki ürünü arzulayan pazarlara ihracat zordur. Bu nedenden gerek kalite gerek satınalma gücü ile gelişmiş bir iç pazar çok önemlidir.

Stalin'in "Papanın kaç tümeni var ya da kaç askeri var?" sözünü ekonomi diline "bir ülkenin kaç tüketicisi var" şeklinde uyarlayabiliriz. Büyüyen ekonomi kalkan tüketici olmaz! Üreten ve tüketen insanların sayısı, orduları oluşturan asker sayısından daha önemli hale gelmiştir.

Bütün bunlar;

- Destek endüstrilerin, Furnisörlerin varlığı
- Şirketlerin ve rakip şirketlerin yapısı ve

yönetim şekli ile doğru orantılıdır. Dahası ve en önemlisi iktidarların, ekonominin makro yönetimi ile ilgili tutarlılığı ve başarısı ya da tutarsızlığı ve başarısızlığı o ülke ekonomisinin başarı derecesini belirler.

Ne var ki, hiç bir iktidarın tek başına, ülke sanayiini, uluslararası rekabet düzeyine getiremeyeceğini itiraf etmem gerekir. Uluslararası rekabet yolu yönetimin sanayi ile uyum içinde çalışması ile gerçekleşir.

Sonu sıfırla biten bir yeni yıla girdik. Bu on yıl gibi dile kolay bir sürenin sonu, herkesin heyecanla beklediği 2000 yılının başlangıcıdır. Her başlangıç yeni bir heyecandır.

Dilerim! Devletimiz, fazla kilolarını atıp, sağlıklı yaşam biçimini benimser.

Dilerim, KİT'lerin ve kamu bankalarının özelleştirilmesi artık konuşma konuları

olmaktan çıkıp iş konuları haline gelir.

Dilerim, 1990'ın gündeminde bu yıl kaç bin yeni iş yeri açılacak, fabrikalar verimliliklerini nasıl arttıracak, kaç bin talebe yurt dışına eğitime gönderilecek? Konuları da yer alır.

ABD ve Sovyetler tarafından Yalta'da yaratılan çift kutuplar yönetimi döneminin belki de sonuna geldik. Bu gücü onlardan kısa sürede alacak bir başka güç bulunmadığına göre, kendimizi daha az dengeli, daha çok kutuplu, fırsatları ve tehditleri daha bol bir dünyada yaşamaya alıştırmamız gerekecek.

Tadını tattığımız demokrasi bütün kuralları ile yerleşecektir. İnsan olmak, insanca yaşamak lüks sayılmayacaktır.

Televizyonun düğmelerine dokunduğumuz zaman özel sektörün televizyon kanalları ekranda görünecektir. Türk demokrasisi de halka daha fazla kulak veren,

halka daha fazla güvenen bir demokrasiye dönüşecek. Bu bağlamda hür, bağımsız özel televizyon yayınlarına bir an önce izin verilmesi örnek bir adım olacaktır.

Ne var ki dileğim, insanların, Berlin duvarına karşı duydukları kin ve nefretin acımasız alevlerini akıl ve mantıkları ile söndürmeleridir. Berlin duvarının tuğlaları birdenbire yıkılmak yerine, birer birer sökülme durumundadır. Aksi, dünyamızı ve içinde yaşayan insanları yorup üzecektir.

Kontrollü bir değişim sonucu, gerçek demokrasi ve piyasa ekonomisine geçilirken, ani ve kontrolsüz bir değişimin getireceği: bilinmeyendir. Bilinmeyenin cevabı kaos olursa sonucu diktatörlüktür.

Bu arada Azerbaycan olaylarının gelişimi tarihi önyargıların açıklık akımına gene galebe çaldığına işaret ediyor. Maalesef yıkılmak zorunda olan duvarlar yalnız fiziki olanlar değildir. Ulusların doğruları

görmelerini engelleyen manevi duvarların da yıkılması gerekli.

1900'lerin başında Osmanlı bir arada kalmaya çalıştı, 1950'de İngiltere imparatorluğu bir arada kalmaya çalıştı, bugünlerde tartışılan 1990'larda Sovyetler'in bir arada kalıp kalamayacağı.

Şuna inanıyorum ki Türkiye halen bölgedeki tek denge unsurudur. Türkiye kuzeydeki komşusu ile kıyaslandığında küçük bir ülke olmasına karşın aynı komşumuzun arzuladığı değişime yardımcı olabilir.

Bunun bir yolu da aramızdaki ticaretin gelişmesi, daha fazla kredi, daha fazla ihracattır.

Böylece değişimi Sovyet halkı için dayanılır hale getirmekte yardımcı olabiliriz. Perestroyka mevcut bağnaz ve kokuşmuş düzeni yıkmada çok başarılı oldu. Ne var ki yıkılanın yerine, yıllardır yenisi-

ni koyamadı. Bu boşluk, Sovyetlerde, toplum hayatını olumsuz yönde etkileyen bir unsur oldu.

Doğu Avrupa'daki gelişmelerin (bugüne kadar yaşadıklarımızı kastediyorum) Türkiye açısından olumlu fırsatlar getirdiğini söyleyebiliriz.

Bu ülkelerdeki 70 yıllık komünizm, inanılmaz kıskanç toplumlar yarattı. Eski demir perdenin insanları eşit olmayan performansa eşit olmayan ücretler verilmesi gerektiğini anlamakta, buna tahammül etmekte zorluk çekiyorlar. Komünizmden piyasa ekonomisine geçiş oldukça zor olacaktır. Kapitalist sistemi komünist yapmak üzere çok kitap yazıldı ancak tersi için yazılmış kitap bilmiyorum. Doğu Avrupa'ya romantizm ve ilk hevesle giden pek çok yabancı yatırımcının daha sonraları kararlarını gözden geçirerek Türkiye'ye yöneleceklerini umuyorum. Bu ülkelerin yabancı yatırımcılara sunacak müteşebbisleri, piyasa ekonomisi kural-

larına ısınmış deneyimli bürokratları ve alt yapı eksiklikleri gözözüne alınırsa Türkiye'nin neden bu ülkelerden en az 10 yıl ileride olduğu anlaşılır.

Ancak, kısa vadeli gerçekler bizi aldatmamalı bu ülkelerin komünizm öncesi ekonomik güçleri bizden daha çok üstündü. 1913'de Çarlık Rusya'sı, imparatorluk Japonya'sının GSMH'nin dört katına sahipti. 1938'de komünizm öncesi Çekoslovakya Fransa kadar bir üretim verimliliğine sahipti. Macaristan, Polonya, Çekoslovakya'nın ise çok kısa sürede Avusturyalıların hayat standartlarına erişmeleri mümkün olabilir. Bu devletlerin en az batılar kadar verimli oldukları alanlar da var. Batı da da devletin kontrolündeki alanlar; Polis, ordu ve eğitim! En önemlisi olan eğitime baka-lım. Bugün Sovyetler Birliği'ndeki üniversite mezunlarının sayısı ABD'dekinden fazladır. Üniversiteli araştırma/ge-liştirme bilim adamlarının sayısı Japon-ya'dan fazladır. Kişi başına düşen doktor sayısı Avrupa'daki en gelişmiş ülkelere

daha fazladır.

Böylesine olağanüstü bir eğitilmiş insan altyapısına sahip bu ülkelere, batılı komşu pazarlarını açın, batı know-how'ını ve sermayesini gönderin, imkanlar verin, Avrupa'nın kaplanları haline gelmeleri birkaç yıllarını alacaktır! İşte asıl sorun bence bu alandadır. Türkiye'yi şimdiden hazırlamazsak yüzyılın sonunda kendimizi pek tatsız bir konumda bulabiliriz.

Türkiye de gelişmiş ülkeler gibi Doğu Avrupa'daki değişime yardımcı olmalıdır. 40 yıllık verimsiz ve modası geçmiş politik sistemlerden kurtulanlara yakın ilgi duymalıdır. Dünyanın bu bölgesinde yaşayan, bugüne dek ezilmiş iyi insanlara yardım edelim; onlara hürriyeti, demokrasiyi, adaleti ve eşitliği anlatalım.

Doğu Avrupa'daki ve Sovyetler Birliği'ndeki gelişmelerin Nato ve Varşova paktlarının önemini azaltması ve soğuk savaş döneminin sonunu müjdelemesi ile

Türkiye'nin stratejik öneminin azalmakta olduğu tezine katılmadığımı, tersine Türkiye'nin son gelişmeler ışığında stratejik öneminin önemli ölçüde arttığına dikkatinizi çekmek istiyorum. Bölgedeki baskıyı taşıyacak başkaca bir dengeli, kuvvetli omuz göremiyorum.

Bundan böyle, kendi kendimize başarmak zorunda olduğumuz gerçeği ile karşı karşıyayız. Bu bir değişiklik ise değişen budur. Doğu Avrupa'daki ve özellikle Sovyetler Birliği'ndeki gelişmeler raydan çıkarsa yaşlı dünyamız tekrar sıkıntılı karışık bir döneme girer.

İmparatorlukların, büyük blokların yıkılışını dünya kolay hazmedemiyor. Tarih bu hazım döneminin yaklaşık 100 yıla yakın sürdüğünü yazıyor. Daha Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılışının etkilerini hazmedemedi dünya.

Ortadoğu'ya bakın. İsrail, Filistin meselesine, Balkanlara bakın. Şartlar ne gösterir-

se gösterebilirsin, Türkiye bölgedeki dengeyi sağlayacak tek güçtür ve bu gidişle böyle kalacaktır. Paktların desteğinin zayıflaması ihtimal dahilinde. Türkiye belki de bu rolü tek başına üstlenmek durumunda kalacaktır.

Tüm bunların ışığında, nedenleri ve sonuçları üzerinde fazlaca düşünmeden Türk ordusunu modernleştirme çalışmalarının yavaşlatılması yönünde heyecan ve romantizmin aklımızın önüne geçmesine engel olabilmeliyiz. Ancak tabuların, duvarların yıkıldığı bir dönemde savunma giderlerimizin, kaynakların, özellikle para ve insan gücünün silahlı kuvvetlerce verimli bir şekilde kullanılması konularının, serbestçe tartışılmasının zamanı gelmiştir. Kavramların dokunulmazlığı savının arkasına sığınarak doğruyu bulabileceğimiz kanısında değilim. Ulusça heyecanla uyum göstereceğimiz açıklık akımının, savunma giderlerinin tartışılmasında da etkili olmasını bekliyoruz.

TÜSİAD Yönetim Kurulu olarak geçtiğimiz yıl görevi aldığımızdan bu yana demokratik çerçevede hep toplumsal uzlaşma istedik. Toplumsal uzlaşmayı savunduk. Toplumsal uzlaşma konusunun taraftar bulduğunu görmek aydınlık gelecek için çok umut vericidir. Ancak bu uzlaşma denen şey birileri isterse iyi, öbürleri isterse kötü olan bir şey değildir. Güçlü iken uzlaşmayı benimsememek zayıf iken benimsemek insanoğlunun zaafıdır.

Böyle olması onun değerini düşürmez. Fırsat bu fırsattır. Yönetimin en tepelerinden uzlaşma çağrıları gelmektedir. Erken seçim isteyenler bu kararın uzlaşmaksızın alınmasını daha mı kolay sanmaktadırlar?

Önemli olan toplumsal uzlaşmanın gerçekleşmesi, kimin teklif ettiği değildir. Önce siyasilere daha sonra da toplumun birbirleri ile çıkar çelişkileri olan kesimlerinin uzlaşması. Ülkenin yararına olacak her kararın, her yeniliğin konuşarak, an-

laşarak gerekleşeeğine inanıyoruz. Ancak mikrofonlardan değil, yüzyüze ve gzėze.

TÜSİAD Yönetim Kurulu olarak, ilk günkü gibi medenice uzlaşmanın koşulsuz savunucusu olduğumuzu huzurunuzda tekrarlıyor, tarafları daha iyi bir Türkiye için anlaşmaya, uzlaşmaya tekrar davet ediyoruz.

Kalkınma bölgeler arasında dengeli değildir. Refah eşit dağıtılmamıştır.

Değerli yeler, birleştirici olmalıyız. Eğitim sistemimizi de laik, Atatrk şemsiye altında birleştirmeliyiz.

1990'lara girerken en büyük ihtiyaımız açık fikirlilik, yenilikçiliktir. Taasup ve hele hele gericilik hiç değildir. İslam aleminin yüzyıllarca gerisinden gelen hıristiyan alemi aradaki farkı, 16. yüzyılda Martin Luther'in başlattığı reform hareketi ile kapatmayı başardı. Reform hareketi ile

katolik yobazlığının toplum üzerindeki baskısı kaldırılarak Avrupa'da ortaçağ karanlığı sona erdi. Laik devletlerin temeli bu yüzyılda atıldı. Batı Avrupa'nın ilerlemesi hristiyan toplumlarının reform ile kendilerini yenilemeleri ile olmuştur. Türkiye ise, Atatürk devrimleri ile laik bir ülke haline gelmiştir. Atatürk'ün kurduğu laik Türk Cumhuriyeti yerine ortaçağ karanlığını getirmeye kimsenin gücü yetmeyecektir. Kutsal bir kavram olan dini, kişi vicdanı ve tanrı arasında bir kavram olmaktan çıkarıp, kamu düzenini yönlendirmek, Türkiye'yi karanlıklara itmek üzere siyasi amaçları uğruna istismar etmeye yönelik zihniyet başarılı olamayacaktır.

Yöneteninden yönetilenine kadar ulusça birbirimizi ayıran özellikler yerine birleştirici yönlerimizi konuşarak kaynaşabilen, sevgi dolu, hoş görülü insanlar olmalıyız.

Yaşadığımız yüzyılda kapitalizm kendini

yenilereyek sosyal tarafı ağırlıklı bir piyasa ekonomisine geçmeyi başardı. Kapitalizm geçmişte yenilenme ve değişme yeteneğini kanıtladı. Komünizm değişebilme, gelişebilme yeteneğini hala kanıtlamak zorundadır.

Yüzyıllardan beri sarkaç sonsuz eşitlik ve sonsuz hürriyet arasında bir sağa bir sola sallanmakta. Sol sonsuz eşitlik, sağ sonsuz hürriyet. Doğu Avrupa'daki gelişmeler sarkacın merkez civarında durması gerektiğini gösterdi. Yani hem eşitlik, hem de özgürlük. Gelecek kuşakların görevi sarkacın duracağı optimum noktayı bulmak olacak. Öyle bir optimum nokta ki maksimum verimlilik ve maksimum sosyal adalet sağlanabilsin.

Bugünün piyasa ekonomisi daha verimli olmanın yanı sıra daha çok sosyal ağırlıklı olmak zorundadır. 1990'ların piyasa ekonomileri insancıl olmaya yönelecek. İnsan mutluluğunu esas alan piyasa ekonomilerine dönüşmek zorunda. Yani

maksimum verimliliğe, sosyal adaletten fedakarlık yapmaksızın ulaşmaya çalışırken, bugünün ve geleceğin nesilleri için içinde yaşanmaya değer bir çevre hazırlamak zorundayız.

Bugünün sosyal adaleti ve verimliliği uğruna, yarınki kuşaklar için sağlayacağımız çevre koşullarını düşünmek zorundayız.

Önümüzdeki on yılda; çevre kirliliği yanında önemli bir problemimiz daha vardır: Hızlı nüfus artışı. Gelecekte insanlar Lenin'in dediği gibi elleri ile değil ayakları ile oy verecekler.

Yalnızca doğu batı arasında değil, gelişmiş ülkeler ve üçüncü dünya ülkeleri arasında da, insanlar, fakirlikten kurtulmak için nasıl köyden şehire göç ediyorsa, uluslar da daha zayıf, fakir ve verimsiz ülkelere daha müreffehlerine göç edeceklerdir. Bu konuları gözden uzak tutmak bugünün yöneticilerinin yakaları-

na yapışıp kalacak bir sorumluluk olacaktır.

1990'da çalışan kesimin, özellikle işçilerin ücretlerinde reel artış istekleri gündeme gelecektir. Çözüm kısa zamanda eldeki sanayii teknolojik olarak yenilemekten geçiyor. Ucuz işçiliğin sonsuza kadar en önemli ihracat avantajı olmayacağı ortada. Bu yeni dönemde sanayinin kendini yenileme ve değişen koşullara adapte etme yeteneği imtihan olacaktır. Adaptasyonda, yeni yatırımlarda gecikme uluslararası rekabet şansımızı dolayısı ile ihracatımızı olumsuz etkileyecektir.

Türkiye'nin geleceği kendi elindedir. Ülke kalkınması, modernleşmesi, rekabet gücü elde etmesi bizlerin ve ülkeyi yönetenlerin bundan sonra yapacaklarına bağlıdır.

Teknolojinin tarihini incelersek görürüz ki dünyadaki teknolojik icatların yüzde 95'i son 30 yılda gerçekleşmiştir.

Yüzyılın başında 2 milyara ulaşan dünya nüfusu son yüzyılda 5 milyarı geçiyor. Binlerce yıl uçamayan insanoğlu son 70 yılda aya gitmiştir.

Değerli üyeler, 1990'ların önemi 80'li 70'li yıllar gibi olmayacak. 1990'larda 1 yılı boşa geçirmek 80'lerdeki 3 yıla, 70'lerdeki 5 yıla bedel olacak.

Boşa geçirecek günümüz yoktur. Boşa öldürecek zamanımız yoktur. 1988'i ve 89'u adeta boşa geçirdik, 1990 için çok dikkatli olmalıyız. 1990'a mutlaka fark getirmeliyiz. Hemen yarın sabahattan itibaren.

Genel Kurul'un sayın üyeleri;

Dünyadaki demokratikleşme hareketlerini ilgi ve iyi niyetle izliyoruz. Totaliter rejimler yerlerini gerçek demokrasilere bırakmak üzereler. Gelişmeler doğu Avrupa ile sınırlı mı kalacak, doğumuza güneyimize de sirayet mi edecek, belirsiz.

Ancak demokrasi kelimesini de iyi anlamamız gerekli. Liberalizmin babası sayılan Hayek şöyle diyor: "Tek kişinin çoğunluk üzerindeki mutlak hakimiyeti nasıl arzu edilmezse, çoğunluğun da azınlık üzerinde mutlak hakimiyeti arzu edilmez demokrasilerde. Monarşilerden farklı olarak demokrasiler anayasa hükümleri ve örf ve adetlerle sınırlıdır. Çoğunluğun sınırsız yetkisi demokrasileri dejenere eder. Demokrasilerde hükümetler çoğunluğa dayanarak istedikleri herşeyi yapamazlar. Kararlar halkın sesi olmak zorundadır. Çoğunluğun sesi değil" diyor Hayek.

Demokrasi anlaşma, paylaşma, uzlaşma rejimidir. Yönetim bilimi koalisyon becerisi haline gelmiştir. AT 12 ülkenin koalisyonudur. 12 ülkenin çelişen çıkarlarını birarada yürütmeyi başardıkları bir koalisyon. Bu sözlerimle hükümet yönetiminde koalisyon önerdiğim anlaşılmasın. Koalisyon sözünden, ortak ulusal çıkarlar için ortak olmayan özel çıkarlardan feda-

karlık anlaşılmalı.

Dünyadaki gelişmeler ışığında iktidarlar, ülkeleri, anlaşılarak, danışarak, paylaşarak yönetmeyi öğreneceklerdir. İşalemini, işçi sendikalarını, üniversiteyi, basını yok sayarak, rakip sayarak, "gücüm var, dolayısıyla istediğimi yaparım" dönemi sona ermektedir.

Çeşitli birimler olarak; Hükümet, muhalefet, bürokrasi, işalemi, işçi sendikaları, tarım kesimi, üniversite anlaşmayı sağlamak zorundayız. İşbirliği olmaksızın yaşam dünyada kalmadı.

Objektif çalışmaları ile tanınan "World Economic Forum"un son raporuna göre ekonomik dinamizm, mali piyasalardaki gelişme, dışa açılma, sosyal-politik stabilize konularında Türkiye, AT üyesi Portekiz, Yunanistan ve İspanya'nın ilerisinde bulunmaktadır. Bu durum, AT Komisyonu'nun Türkiye konusundaki kararının son durumu değerlendirme yerine Türkiye ko-

nusundaki eski önyargılı fikirlerden etkilendiğini ve kendimizi AT ülkelerinde ve basınlarında henüz yeterince tanıtmadığımızı göstermektedir.

Ancak önümüzdeki üç yılın belirsizliği ve daha sonra bir kaç yılın müzakereyle geçeceği göz önüne alınırsa en az 5 yıllık kararsızlık devresi yaşanacağı anlaşılmaktadır. Problemi fırsata dönüştürmek zorundayız! Bu dönem ekonomimizi, sanayileşmemizi, AT'nin tüm koşullarına karşılık ve vecibe olmaksızın hazırlamak için iyi bir fırsat oluşturacaktır. Türkiye tüm ekonomik meseleleri AT üyesi bir ülke gibi daha global ve geniş açıdan görme ve felsefe ve uygulamalarını ona göre düzenleme durumuna kendini alıştırmalıdır.

1989 gibi bir temelin üzerine oturması, 1990'ın Türkiye'ye büyük ilerlemeler getirecek bir yıl olmasını belki engelleyebilir, ancak 1990'ın 1989'dan daha iyi bir yıl olacağı kesin. Piyasa ise bizim kafamızda.

Ekonomik kararlarımızda Ankara'ya daha az bağımlı olmalıyız demiştim. Daha cesur ve iyimser olursak piyasa ekonomisini daha fazla özel sektörün yönlendirmesinde etkili olabiliriz. 1980'den sonra başlatılan politikalarda önemli hatalar anlaşılmıştır. Altyapı yatırımları ve imalat sanayi verimli yatırımları arasında dengenin sağlanamamasının bedeli ortaya çıkmıştır. 1989'da altyapı yatırımlarının payı yüzde 73'e çıkmış, verimli yatırımlar yüzde 27'de kalmıştır. Altyapı yatırımlarının sermaye/hasıla katsayısının yüksekliği nedeniyle enflasyona çare bulunması giderek güçleşeceği için dengenin verimli endüstri yatırımları lehine radikal olarak değişmesi gereği sanırım anlaşıldı.

HARCAMA GRUPLARININ BÜTÇE İÇİNDEKİ PAYLARI (%)

	1980	1989*	(%)
Toplam	100.0	100.0	
Genel	36.9	24.3	(35)
Savunma	16.6	13.2	(20)
Eğitim	13.7	12.2	(11)
Sağlık	3.7	2.8	(25)
Diğer	25.4	19.3	(24)
Borç Faizi	3.7	28.2	(600)
			(8 misli)

* Başlangıç ödeneği

Tüm hizmet giderlerinde bütçe payları açısından önemli azalışlar vardır. Hizmetlerdeki kaynaklar ile yapılır. Bütçenin önemli bir bölümünün iç ve dış borç faiz ödemelerine ayrılmış olması ülkeyi kolay ve akılcı yönetilebilir olmaktan çıkarmaktadır. İçinde yaşadığımız günlerde geçmişteki hataların anlaşılıp düzeltmeler yapıldığını memnuniyetle takip ediyor-

ruz.

Bütçenin sırtına kambur olan iç borçların hem vadeleri uzatılmaya çalışılıyor hem de faizleri hızla aşağıya çekiliyor.

Piyasa ekonomilerinde Merkez Bankaları hükümetlerin ekonomi politikalarını yürütmelerinde pasif bir rolde değildirler. Merkez Bankaları'nın dünyada ve kendi ülkelerindeki ekonomik gelişmeleri takip ederek, ülkenin orta ve uzun dönemli çıkarlarına uygun olacak para politikaları tercihlerini ve hedeflerini saptamaları şarttır. Bu amaçları gerçekleştirebilmek için Türkiye'de Merkez Bankası'nın tüm siyasi müdahalelerden uzak, özerk bir yapıya kavuşturulması sürecini memnuniyetle izliyoruz. Ayrıca bu yıl olduğu gibi Merkez Bankası'nın moneter hedefleri her yıl başında açıklaması ve kesin bir zorunluluk olmadıkça revize etmemesi özel sektörün yatırım planlaması açısından yararlı olacaktır.

Değerli üyeler; dünyadaki son gelişmelerin ışığında 1990'larda yöneticilerin halka daha fazla güvenmeleri beklenmeli.

Daha katılımcı toplum, daha çok uzlaşma, danışarak yönetim, daha çok insana saygı, daha adil gelir dağılımı, daha çok halka güven, daha çok "devlet insanlar için", daha az "insanlar devlet için".

Ve nihayet "Vergimi ödüyorum dolayısıyla karşılığında hizmet bekliyorum" sesleri. Bunlar gündemlere yerleşecek!

Genel Kurul Sayın Üyeleri,

Yönetim Kurulu arkadaşlarımla birlikte çok hareketli ve zor şartlarda geçen 19. faaliyet yılımızı sınırlı imkanlarla başarılı kılmak için yurtiçinde ve dışında çaba gösterdik. Türkiye'nin kamu yararına çalışan gönüllü bir kuruluşu olarak TÜSİAD, objektif çalışmalarıyla kamuoyunda "doğru ses" olma özelliğini hassasiyetle korumaktadır. Türkiye'nin muhte-

lif yerlerinde TÜSİAD benzeri birçok dernek kurulmasını da geçmiş başarıların örnek ve model alınması olayı olarak yorumluyor ve bu kuruluşlara çalışmalarında başarılar diliyorum.

1989 çalışmalarına şahsen katılan üyelerimize, başta Genel Sekreterimiz olmak üzere tüm TÜSİAD ekibine ve yıl içinde destek ve güvenini esirgemeyen siz sayın üyelerimize Yönetim Kurulu adına teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum.

Doğu Blokuna Girişimci İhracı

Sovyetler Birliği'nin eski uyduları piyasa kapitalizmine doğru sarsıntılı fakat kararlı bir biçimde yürümektedirler. Sovyetler Birliği'nin kendisi de bu akımın fazla uzağında değildir. Ancak řu ana kadar kapitalizme doğru bu övgüye değer ilerleyiş önemli bir katkıdan yoksun kalmıştır. Bu da kapitalist veya daha kesin bir ifade ile girişimcidir.

Bu, büyük şirketlerin yöneticilerinin eski komünist bürokratlara büyük ölçekli kuruluşları nasıl yönetmeleri gerektiği konusunda öğretenlik yapmaları anlamına gelmemelidir. Doğu Avrupa'nın acil ihtiyacı küçük işletmeler kuracak ve yönetecek, yenilikçi ve risk almayı bilen girişimcilerdir. řu anda, Polonya ve Çekoslovakya'nın yuvarlak masa toplantılarından da-

ha çok yerel ticaret odalarına gereksinimleri bulunmaktadır.

Sosyalizmin küllerinden, yaşayan piyasa ekonomisi inşa edilecekse, bu tepeden değil tabandan başlamalıdır. Devlete ait çelik işletmelerinin, çok eski donanımı ve yönetim yapısı ile modern bir kuruluşa dönüşmesi, ne kadar öğüt verilirse verilsin pek kolay bir iş değildir. Sonunda, Doğu'nun sanayi devleri Batı'nın sanayi devlerine benzeyebilirler. Fakat bu ülkeler daha çabuk sonuç almak istemektedirler.

Çabuk sonuçlara ulaşmanın en iyi yolu, küçük ölçekli işletmeler için yerli girişimciler yetiştirmektir. Komünizm kozasından yeni çıkmaya başlayan ülkelerin, karın cazibesine kapılmış düzinelerce, yüzlerce ve hatta binlerce çalışan mağaza sahiplerine, tamiratçılara, imalatçılara, küçük hizmetler ile uğraşanlara ve bunun gibi kişilere ihtiyaçları bulunmaktadır. Maalesef, bu ülkelerde pek az

insan bir işletmeyi kurma ve yürütme konusunda bilgiye sahiptir.

Doğu Avrupa ve Sovyetler Birliği'nin küçük ölçekli işletmeler konusunda modellere ihtiyaçları bulunmakta olup, bu konuda gelişmiş ülkeler yardımcı olabilir.

Özellikle, ev sahibi ülke izin verdiği ölçüde bu ülkelerde küçük işletmeler kuran veya yerel ortaklarla, ortak girişimlere giren girişimcilere, herhangi bir başarısızlığa karşı garanti sağlanabilir. Bu konuda, yerel duyarlıklar da hesaba katılmalı, eğer girişimciler örneğin, Polonya, ve Macaristan'da Sovyetler Birliği'nden daha iyi bir biçimde karşılanıyorsa, buralara gitmelidirler.

Sözü edilen garantiler sadece sermaye kaybına karşı sağlanmalı, yıllık işletme zararlarını sübvanse etmek için kullanılmamalıdır. Bu ülkelerdeki problemlerin bir kısmı da bu tür sübvansiyonların çoktan kapanması gereken, ekonomik olma-

yan kuruluşları beslemesinden kaynaklanmaktadır. Doğu Avrupa'ya zengin olmak ve bu süreç içerisinde diğerlerini de zenginleştirmek amacı ile giden girişimciler ve onların yerel ortakları hükümetin göstereceği yere yönelmek yerine, kar fırsatlarını takip etmelidirler.

Programı daha da kısıtlamak için, garantiler belirli birkaç yıl için ve belirli bir büyüklükten daha az olan işletmeler için uygulanmalıdır. Eğer zaman içerisinde koşullara uyan bir işletme başarısız olmuşsa, bu işletmenin sahipleri, başlangıç sermayelerinin kendi hükümeti tarafından ödenmesini isteyebilmelidirler. Başarılı ortaklıklar ise bu programdan etkilenmeyeceklerdir.

Neden garanti teklif edilmelidir? Kar motivasyonu yeterli olmamakta mıdır? Sorunun yanıtı bu tür yatırımların en cesur girişimcileri bile vazgeçirecek özel, sigorta edilemeyecek riskler taşımalarıdır.

Öncelikle, Doğu Avrupa ve Sovyetler Birliği'nin dünya ekonomisi ile tamamen entegre olmuş düzenli çalışan piyasa sistemleri geliştirmesi beklenmemelidir. Bunun yerine, bu amacın gerçekleşmesi hızlandırılmalıdır. Eskiden kurulmuş ortaklıklar merkezi planlamadan, piyasa düzenine geçen ekonomilerin değişme sürecinden etkileneceklerdir. Gücü azalan bürokrasinin kalıntıları bulunabilir. Fiyatlardaki kontrol kalkabilir, tekrar konabilir, bu durum da şirketlerin karlarını kötü şekilde etkileyebilir. Ülke paraları bloke edilebilir veya büyük oranlı devalüasyonlara uğrayabilirler. Görünür gelecek için, Romanya'da bir işletme açmak, New Jersey'de bir işletme açmak gibi olmayacaktır.

İkinci olarak, hesaplanamayan bir politik risk bulunmaktadır. Bu ülkelerden biri veya birkaçı geçiş sürecini aşmakta başarılı olamayıp belki de devlet sosyalizmine tekrar geri dönebilir veya bir kaosla karşı karşıya kalabilir. Eğer böyle bir durum

sözkonusu olursa, yatırımcıların sahip oldukları malların değerleri kaybolacaktır.

Bu durum akla önemli bir soruyu getirmektedir: Vergi mükelleflerinin paraları diğerleri zenginleşsin diye mi kullanılacaktır? Yanıt basittir. Yeni sistem Doğu Avrupa ve Sovyetler Birliği'nde başarılı olursa, batılı ülkelerin eski hasımları, ulusal güvenlik için bir tehdit oluşturmaktan çıkacaklardır. Küçük işletme garantilerine verilecek birkaç milyar doların, füzele-re ve bombardıman uçaklarına yatırılacak çok daha büyük miktarlarla karşılaştırıldığında, daha fazla ulusal güvenlik temin edeceğinden bugün kim şüphe edebilir?

Kaynak: *Business Week*

Fransa'da İşsizlik ve Çalışma Süresi

İşsizliği azaltmak için, vergileri indirmek ve çalışma mevzuatını yumuşatmak gereklidir.

İşe alma kararının başlıca unsurlarından biri, üretimle çalışma maliyeti arasındaki ilişkidir. Belirli bir üretim için çalışma maliyetini azaltan herşey, işgücü arzının azalmasına ve dolayısıyla işsiz sayısının artmasına neden olmaktadır.

İstihdamın aşırı vergilendirilmesinin iki sonucu bulunmaktadır. Bunlardan biri şirketlerin rekabet gücünün kaybolması, diğeri ise devlet gelirlerinde durgunluk görülmesidir. Şirketlerin ihracat konusunda karşılaştıkları güçlükler artmakta, işe almalar yavaşlamakta özellikle vergi

sonrası ücretler artmamaktadır. Bu durum da işe devamsızlığı ve sorumluluklardan kaçışı cesaretlendirirken, girişimciliği engellemektedir.

Devlet ise; işsizlik tazminatları arttığı halde gelirlerinin artmadığını görmekte ve bunun sonucunda vergi miktarlarını ve oranlarını artırdığı gibi işgücü piyasası üzerinde yeni sınırlamalar getirmektedir. Yönetmelikler, işe girecek adaylar ve iş sahiplerinin ücret ve görevler konusunda anlaşmalarını güçleştirmektedir.

Geçmişte uygulanmış politikaların çoğu yeni sınırlamaları artırmıştır. İstihdam üzerinde kamu müdahalelerinin etkilerini ölçmek amacı ile çeşitli ülkelerin işsizlik oranları ve ücret vergilendirmeleri incelendiğinde ilginç bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Vergiler arttıkça işsizlik de artmaktadır. Federal Almanya, İngiltere ve Belçika'da bile bunun örnekleri görülmektedir. Bu ülkeler işe alma mevzuatını yumuşatarak ve vergileri azaltarak çalışma maliyetini indiren sistematik politikaları uygula-

maya koymuşlardır.

Bu açıklamalardan sonra, işgücünün saat başı maliyetine değinmek ve yıllık fiili çalışma süresini incelemek faydalı olacaktır. 1970'li yıllarda artan işsizlik oranları ile birlikte, birçok kişi herkese yeterli sayıda iş bulunmayacağını ve varolan işleri paylaşmak gereğini iddia etmişlerdir. Bu düşünce 1981 ve 1982'de büyük ölçüde uygulamaya konmuş olmasına rağmen, istihdam üzerinde hiçbir olumlu etkisi olmamıştır; tersine olumsuz etkileri bile olmuştur.

Fiili alışma süresinin azaltılması, Fransa'da son onbeş yılda saatbaşı işgücü maliyetinin artmasına neden olmasaydı için paylaşılması düşüncesi cazip gelebilirdi. Ancak, alışma saatlerinin kısaltılması ile birlikte işsizlik problemi artmıştır.

Çeşitli ülkeler arasında fiili çalışma sürelerinin ve işsizlik oranlarının bir karşılaştırması yapılacak olursa, kişilerin

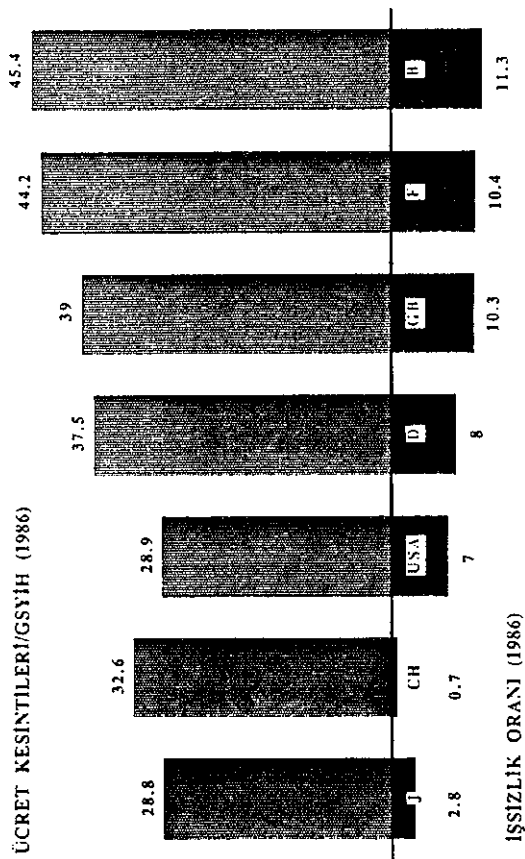
Çalışma süresi kısaldıķa iřsizliēin daha da arttıēı görülmektedir.

Yapılan gözlemler göstermektedir ki, hükümetler ne zaman işgücü üzerindeki vergiyi azaltsa veya bir sınırlayıcı düzenlemeyi kaldırsa yeni iş alanlarının yaratılmasına katkıda bulunmaktadır. Hükümet mhahalelerinin azalması, çalışma yaşamının iyileşmesini saēlamakta ve do-laylı olarak yeni işlerin yaratılmasını teşvik etmektedir.

Yeni bir dönem başlatmak, rneēin Fran-sa'daki işsizlik oranını yüzde 10'lardan Federal Almanya'nın yüzde 8'ine düşürmek isteniyorsa, 1992'de Tek Pazar uygulamasının başlamasına kadar iki alanda harekete geçmek gereklidir: vergi-leri 150 milyar franktan 130 milyara indir-mek ve çalışma zamanının tekrar kazanıl-ması ile birlikte yılda ortalama 150 saat çalışmak.

Bugün birçok devlet tecrübenin getirdiēi derslere kulak vermeye ve çalışma piya-

ÜCRET KESİNTİLERİ/GSYİH (1986)

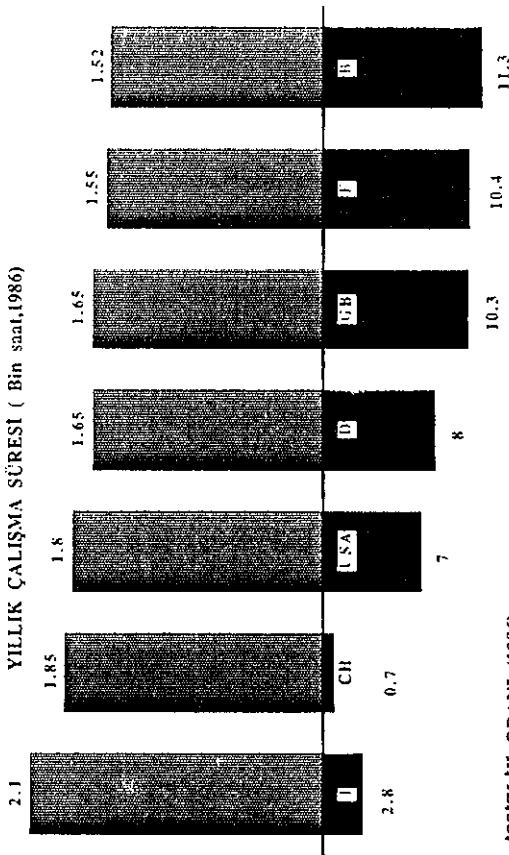

sasına yaklaşımlarını tekrar gözden geçirmeye hazırdır. Bu piyasanın kurallarını daha iyi anlamakta ve daha az müdahaleci olmayı öğrenmektedirler. Olay bu bakış açısı ile değerlendirilirse, birikmiş tecrübeler sayesinde Fransa'nın istihdam konusunda bir referans ülke olması beklenebilir.

Kaynak: *Le Figaro*

YILLIK ÇALIŞMA SÜRESİ (Bin saat,1986)

İŞSİZLİK ORANI (1986)

0.7

7

8

10.3

10.4

11.3

Sanayi Ülkelerinde Artan Antidamping Uygulamaları

Ele geçen en son bilgilere göre, sanayi ülkelerine ait antidamping ve karşı vergi önlemlerinin sayısında özellikle AT ve ABD'de bir artış olduğu görülmektedir. (Antidamping önlemleri, bir ihracat pazarına satış yapan ihracatçının, sattığı ürünü iç pazarda veya benzeri koşullara sahip üçüncü pazarlarda satacağı fiyattan daha az bir fiyata satması halinde yürürlüğe konmaktadır; karşı vergi önlemleri ise, ihracatçılara verilen ve ürünlerini ihracat pazarında bulunan iç üreticilere daha az fiyattan satmalarını sağlayan sübvansiyonları dengelemek için kullanılmaktadır). Bu önlemlerin etkilerini ölçmek zor olsa da, büyük ekonomik ve teknolojik önem kazandıklarını söylemek mümkündür. Örneğin, AT

1987'de kendi bilgiyazar pazarının yaklaşık yüzde 86'sını oluşturan ve 1.3 milyar dolar değerinde bulunan 15 bilgiyazar imalatçısı Japon firmaya karşı antidamping vergileri uygulamaya karar vermiştir. ABD Uluslararası Ticaret Komisyonu (US International Trade Commission -ITC) ise 3.5 inçlik Japon bilgisayar disketlerinin ABD endüstrisine zararlı etkileri bulunduğunu iddia ederek karşı vergi önlemleri almıştır.

Miktar kısıtlamalarında, yasal ve idari önlemlerin en önemli tehdidi mevcut veya potansiyel ihracatçılar yönünden kısıtlamalar getirmesidir. İç pazarı korumak amacı ile artan bir şekilde başvurulmuş idari ve kanuni bu tür uygulamaların olumsuz sonuçları bulunmaktadır (buna rağmen, idari önlemlerden farklı olarak kanuni önlemler itiraza veya temyize açık bulunmaktadır).

Bu uygulamalar, oldukça seçici bir nitelik taşımaktadır. Bu nedenle, alınan önlemler sonucu ortaya çıkan ticari dengesizlikler,

ek kaynak maliyetleri ve verimlilik kayıplarının gerçek niteliğini takdir etmek oldukça zordur. Açık olan bir şey varsa o da, bazı yeni ulusal antidamping düzenlemelerinin ortaya çıktığı ve bazı haksız fiyat uygulamalarının taşıdığı tartışmalı nitelik dolayısıyla, bu önlemlerin önemli birer ticari gerilim kaynağı olduklarıdır.

Düzmece montaj fabrikaları kurma yolu ile antidamping vergilerinden kaçınılmasının AT tarafından yönetmelikler ile yasaklanması eğilimi dikkatleri çekmektedir. 1988 tarihli Genel Ticaret ve Rekabet Sözleşmesi'nde, ABD'de veya üçüncü ülkelerde bu tür operasyonların engellemesine izin veren bir madde bulunmaktadır. Temmuz 1988'de AT, antidamping yönetmeliklerinin revize edilmiş bir şeklini kabul etmiştir. Bu yönetmeliklerde bazı açıklayıcı prosedürlerin yanı sıra, bazı maddeler de güçlendirilmiştir. Yine burada, yabancı ihracatçıların antidamping vergilerinin maliyetlerini kendilerinin karşılaması yerine, bunları ihraç ettikleri mallara uyguladıkları fiyatın içine ekle-

melerini zorlayıcı bir değişiklik de bulunmaktadır. Avustralya Parlamentosu ise Eylül 1987'de çıkan ve Avustralya'ya ihraç edilen mallar konusundaki damping ve sübvansiyon şikayetlerini araştırmak için yeni düzenlemeler getiren bir yasayı Haziran 1988'de kabul etmiştir. Bu yasa özellikle yeni bir bağımsız antidamping kuruluşunun oluşturulmasını içermektedir.

Ocak 1988'de ABD tarafından, Kanada, Japonya, Singapur ve Kore'den gelen renkli televizyon tüplerine antidamping vergisi konmuştur. Ocak 1988'de Kanadalı potasyum mamülleri üreticileri ABD Ticaret Bakanlığı ile bu Bakanlığın aynı konudaki üretim maliyetlerini yansıtacak bir biçimde belirlenecek fiyattan Amerikan pazarına satış koşulu ile antidamping vergisi koymayı engelleyen bir anlaşma imzalamışlardır. Ayrıca, Japonya'dan gelen bazı çelik ürünlerine, forklift kamyonlarına, mikro disklere, sentetik kavuçuğa, piriņ levhalara, tanecikli PTFE reçinesi-

ne, dijital okuma sistemlerine ve bazı fiş cihazlarına da antidamping vergiler konmuştur. Malezya ve Arjantin'den gelen çeşitli ürünlere karşı da vergiler getirilmiştir. Yine ABD tarafından İtalya, Hollanda ve Venezuela'dan ithal edilen bazı mallara da antidamping vergileri konmuştur.

ABD, tercihli asgari gümrük muamelesi uygulanan ve aralarında Bahreyn, Bermuda, Brunei, Nauru, Hong Kong, Singapur, Kore ve Tayvan'ın da bulunduğu birçok ülkeyi Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi'nden (Generalized System of Preferences-GSP) çıkartmıştır. Yine ABD, bu konudaki ürün listesine bazı yeni maddeler eklerken, 1987'de 1 milyar doları geçen ithal edilmiş malların 1 Temmuz 1988'den itibaren gümrüksüz işlemde yararlanamayacağını açıklamıştır. Aynı zamanda, Romanya'nın en çok tercih edilen ülke (Most Favoured Nation-MFN) statüsü ve Panama ürünleri için de gümrüksüz işlem 1988'de kaldırılmıştır.

Bununla beraber, diğ er bazı sanayi  lkele-
ri kendi GSP planlarını en az gelişmiş
 lkeleri de kapsayacak bir biçimde ge-
nişletmişlerdir: Bunlar arasında Avustur-
ya (Myanmar ve Macaristan için); Norveç
(Myanmar için); Japonya (Myanmar ve
Yeni Kaledonya için); İsveç (Myanmar ve
Burundi, Bolivya, Burkina Faso ve Fiji
için); ve İsviçre (Myanmar, Kiribati, Tu-
valu ve Moritanya için) bulunmaktadır.

İthalatı kontrol etmek için çoğunlukla ida-
ri önlemlere başvuran AT, birçok ülkeden
gelen çeşitli mallara antidamping vergisi
uygulamaya başlamıştır. Üretimde kul-
lanılan parçaların yüzde 60'tan fazla bir
bölümünü antidamping uygulanan bir
 lkeden ithal eden AT dışındaki şirketler-
le yakın ilişkide bulunan bir AT ima-
lat ısının mallarına antidamping uygu-
lanması durumu özellikle dikkat çekmek-
tedir. Bu durum, Japon şirketleri tarafın-
dan Fransa ve İngiltere'de montajı yapılan
elektronik teraziler, daktilolar ve fotokopi
makineleri için söz konusu olmuştur. Ja-

pon yetkilileri GATT'ın temsilciler Konseyi ve Antidamping Komitesi'nden AT'nin yeni yönetmeliğinin GATT'a ve antidamping koduna uygunluğunu incelemesini talep etmiştir.

Temmuz 1988'de Avustralya ile levamisol hidroklorid konusunda Belçika, Federal Almanya, Hong Hong, Çin, Singapur ve İsviçre'ye antidamping vergisi koymuştur; Kamgarn yün ipliğinden yapılma dokumalar konusunda ise Mayıs 1988'de Çin'e vergi konmuştur. Kore, Japonya ve Yeni Zelanda'dan gelen bazı ürünlere de geçici vergiler getirilmiştir. Öte yandan aynı yıl içinde Kanada tarafından Brezilya, Fransa, Japonya, İsveç, Tayvan, İngiltere ve ABD'den ithal edilen belirli mallar için daimi vergiler yürürlüğe girmiştir. Ocak 1989'da, Kanada ve AT, önümüzdeki 7-10 yıl içinde Kanada'nın AT kaynaklı şarap ithalatına uyguladığı ayırımcı fiyatlandırmanın kaldırılmasını içeren bir anlaşmaya varmışlardır.

Resmi Gazete'de Bu Ay

BEDELSİZ İTHALAT:

6 Şubat 1990: Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın Bedelsiz İthalat Tebliğine (90/5) göre, yurtdışında en az 6 ay görev yaptıktan sonra yurda dönen kamu görevlilerine, dönüş tarihinden itibaren 3 ay içinde müracaat etmeleri halinde adlarına kayıtlı bulunan bir adet otomobil (arazi tipi dahil) için **Merkez Bankası** tarafından ithalat izni verilecek.

GÖRÜŞ'ün Yorumu: Bedelsiz ithalat ile uygulamanın sadece kamu görevlilerini kapsamış ol-

ması serbest pazar ekonomisi ilkeleriyle çelişmektedir. Bu durumda özel sektör ikinci sınıf vatandaş gibi adeta dışlanmıştır. Tebliğin öngördüğü şartlara uyan herhangi bir özel sektör çalışanının da bedelsiz ithalat yapabilme hakkına sahip olması gerekir.

SINIR TİCARETİ:

8 Şubat 1990: Bakanlar Kurulu'nun sınır ticaretine konu olan eşyadan alınacak Gümrük Vergilerinin tesbiti hakkındaki Kararına (90/54) göre, sınır ticareti ile uğraşan Türk ve yabancı uyruklu kişiler Türkiye'ye girişlerinde 1000 dolar tutarındaki sınır ticaretine konu olan eşyayı tek ve maktu vergisini (sıfır) ödemek suretiyle

beraberinde getirebilirler.

DEVLET İHALESİ:

8 Şubat 1990: Bakanlar Kurulu'nun Kararına (90/65) göre, Devlet İhale Kanunu'na giren bazı mal ve ürünlerin (et, şeker, ekmek, akaryakıt ve tüp gaz) alımı ile yapılacak nakliye işlemlerinde değişik fiyat uygulanabilecek.

DOĞAL GAZ:

9 Şubat 1990: Doğal gazın kullanımı hakkındaki Kanun Hükmündeki Kararı'ya (397) göre, doğal gazın ithal edilmesi, taşınması ve satış fiyatının belirlenmesiyle BOTAŞ yetkili kılındı.

İthal edilecek veya yerli

kaynaklardan temin edilecek doğal gazın satışında **Akaryakıt İstikrar Fonu** Mevzuatı uygulanmayacak. şehirlerde **BOTAş**'ın veya doğal gaz dağıtımı ile hizmet vermek üzere kurulmuş sermaye şirketlerinin, doğal gaz dağıtım tesisleri kurmasına, işletmesine ve bu gazın satışını yapmasına Bakanlar Kurulu'nca izin verilecek. **BOTAş** sۆz konusu şirketlere ortak olabilecek. Kararname ile yılda bir milyon metreküpten fazla doğal gaz kullanan sanayi kuruluşları ile organize sanayi bölgelerine doğal gaz satış yetkisi de **BOTAş**'a verilirken, kuruluş bu yetkisini, bu alanda hizmet vermek üzere kurulmuş ve kurulacak sermaye şirketlerine devredebilecek.

KAYNAK KULLANIMI DESTEKLEME PRİMİ:

9 Şubat 1990: Türkiye Kalkınma Bankası'nın Kaynak Kullanımı Destekleme Primi hakkındaki 1 nolu Tebliğine göre yatırımlara ödenecek sözkonusu primler TKB tarafından verilecek. Bakanlar Kurulu'nun geçen yıl sonunda aldığı kararla yeniden düzenlenen yatırımlara kaynak kullanımı destekleme primi oranları, kalkınmada birinci derecede öncelikli yörelerin organize sanayi bölgelerindeki yatırımlar için yüzde 60 olacak. Kalkınmada ikinci derecede öncelikli yörelerde de oran yüzde 50 olacak.

BEDELSİZ İHRACAT:

10 Şubat 1990: Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın Bedelsiz İhracata ilişkin Tebliği'ne (90/2) göre, bedelsiz ihracatta 25 bin dolara kadar olan talepler için Hazine'den izin alma zorunluluğu kaldırıldı.

KREDİ FAİZ ORANI:

13 Şubat 1990: Para ve Kredi Kurulu'nun Tebliği'ne (90/6) göre, Dış Krediler Kur Farkı Fonu kapsamında yatırımcılara kullanılacak kredilere uygulanacak faiz oranı belirlendi. Buna göre, Bakanlar Kurulu'nun 89/14124 sayılı Kararının yürürlüğe girdiği 16/6/1989 tarihinden önce Fon kapsamına alınarak sabit faizle kullanımına izin verilen kredilerden

yatırımcılara kullandırılacak kredilere, vadeleri süresince **sabit faiz** olarak uygulanacak faiz oranı, kullanım tarihindeki **MB'nın** avans işlemlerine uyguladığı faiz oranıdır.

1/1/1990 ile bu Tebliğin yürürlüğe girdiği tarih arasında aracı bankaların yönetim kurullarınca kullandırılmasına karar verilen **sabit faiz** kapsamındaki kredilerde uygulanacak faiz oranı 31/12/1989'da **MB'nın** orta vadeli ihracat garantili yatırım kredilerine uygulanan reeskont oranı yüzde 40'dır.

Dış Krediler Kur Farkı Fonu kapsamında **sabit faiz** esaslı üzerinden kredi kullanmalarına izin verilenlerden isteyenlere, bu Tebliğin yayımı tarihin-

den itibaren, kullanacakları krediler için **değişken faiz** esası uygulanabilir.

İHRACATI VE DÖVİZ KAZANDIRICI FAALİYETLERİN TEŞVİKİ:

14 Şubat 1990: Bakanlar Kurulu'nun İhracatı ve Döviz Kazandırıcı Faaliyetleri Teşvik hakkındaki Kararıyla, (90/76) ihracat sürecinin başlangıç tarihinin, teşvik belgesinin ilk ithal iznine bağlandığı tarihe kadar en fazla 3 ay kaydırılmasına imkan sağlandı. Karara göre, ihracatta verilen 3 aylık süreye, DPT tarafından çıkarılacak tebliğlerle belirlenen zorlayıcı nedenler ile olağanüstü hallerden doğan süreler ilave edilecek.

Karar uyarınca, dış ticare-

ti devletleştirilmiş ölkel-
lerle yapılan ihracat
bağlantılarının tek taraflı
iptal edilmesi veya dev-
letçe bu ölkelere yapılan
ihracatın durdurulması
halinde, ihracatın gerçek-
leşmesine bakılmaksızın
ek sürelerden ayrı olarak
bir yıla kadar daha süre
verilebilecek.

Kararla, ihracat bilgi ve
belgelerinin gerçeğe
aykırı olduğunun an-
laşılması halinde DPT'nin
uyguladığı yaptırım
kısmen yumuşatıldı. Bu-
na göre, bilgi ve belgele-
rin gerçeğe aykırı olduğu
ya da dövizin amaç dışı
kullanıldığıının belirlen-
mesi halinde DPT, fir-
manın ilk önce ihracatla
ilgili belgelerini iptal ede-
cek.

Bundan önceki uygula-
malarda ise, firmanın

aykırı davranışında, fiilen kapatılmamış tüm ihracat teşvik belgeleri iptal ediliyordu.

YATIRIM TEŞVİK BELGESİ:

14 Şubat 1990: DPT Müsteşarlığı'nın Bakanlar Kurulu Kararı'nın uygulanmasına ilişkin esasları düzenleyen Tebliğine göre, (90/6) yıllık ciro su 500 milyon liranın üzerinde olan sermaye şirketlerinin, yatırım teşvik belgesine bağlanan yatırım malı makina ve teçhizatı üreterek teşvik belgesi sahibi diğer firmaların satışları, teşvik tedbirlerinden yararlanılacaktır.

VERGİ:

20 Şubat 1990: Maliye ve Gümrük Bakanlığı'nın Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'nde

(39), kurumların sermaye yapılarının güçlendirilmesi amacıyla yeni bir düzenlemeye gidildi. Tebliğe göre, tam mükellefiyette tabi kuruluşların, iştirak payları veya gayrimenkullerin 1990 yılında peşin satışından doğan kazançların sermayeye eklenmesi halinde, bu tutar, Kurumlar Vergisi'nden muaf tutulacak. İştirak payları ya da gayrimenkullerin vadeli satışı halinde ise, sadece 1990 yılı sonuna kadar tahsil edilen kısım, sermayeye eklenmesi şartıyla Kurumlar Vergisi muafiyetinden yararlanabilecek.

25 Şubat 1990: Bakanlar Kurulu'nun Türk Parasının Kıymetini Koruma hakkındaki 32 sayılı Kararda yaptığı yeni düzenlemelerle yurtdışına Türk